

Чи знижується якість
результатів навчання, коли
доступ до освіти
розширюється, щоб охопити
якомога більше учнів, які
мають погані передумови
для навчання?

PISA

PISA у Фокусі #75

OECD

BETTER POLICIES FOR BETTER LIVES

Чи знижується якість результатів навчання, коли доступ до освіти розширюється, щоб охопити якомога більше учнів, які мають погані передумови для навчання?

- Коли Албанія, Бразилія, Колумбія, Коста-Ріка, Індонезія, Йорданія, Мексика, Туреччина та Уругвай уперше взяли участь у PISA, то менш ніж двоє з трьох 15-річних підлітків мали право в цих країнах скласти тест (брати участь в дослідженні відповідно до правила PISA. – *Прим. перекл.*). Але завдяки тому, що до 2015 року відбулося швидке зростання кількості зарахованих до шкіл для здобуття середньої освіти (після початкової), вибірка учнів для участі в PISA в цих країнах стала більш репрезентативною щодо відповідної вікової групи.
- Досвід цих дев'яти країн показує, що збільшення доступу до шкільної освіти загалом не відбулося за рахунок середньої якості освіти 15-річних.
- В Албанії, Бразилії, Колумбії, Індонезії, Йорданії, Мексиці та Туреччині рівень знань із математики, досягнутий 15-річними з верхньої чверті, значно зріс за роки, коли освіта розширювалася й охоплювала все більше дітей із поганими передумовами для навчання, що показує, що діти з гарними передумовами для навчання можуть також вигравати, коли більше їхніх однолітків мають доступ до освіти.

Коли PISA-2015 обирала школи та учнів, які братимуть участь у тестуванні, не всі діти 1999 року народження були включені до списків, з яких були відібрані учасники та учасниці. Фактично, для участі в PISA 15-річні, крім народження в 1999 році, повинні були відповідати додатковій умові: вони мали бути зарахованими до школи на момент тестування й навчатися в 7 класі або наступних класах (у деяких країнах, які тестували учнів у другій половині 2015 року, 12-місячний період, що охоплює 1999 та 2000 роки, визначив відповідні дати народження).

Ця умова може здатися майже зайвою в багатьох країнах ОЕСР. Але оскільки право на участь у PISA визначається не тільки датою народження, то в багатьох країнах із низьким і середнім рівнем доходу вибірка учасників PISA не обов'язково представляє всю сукупність 15-річних підлітків. Таким чином, результати PISA відображають поєднання доступу 15-річних до освіти та якості освіти, яку вони здобули до відповідного віку.

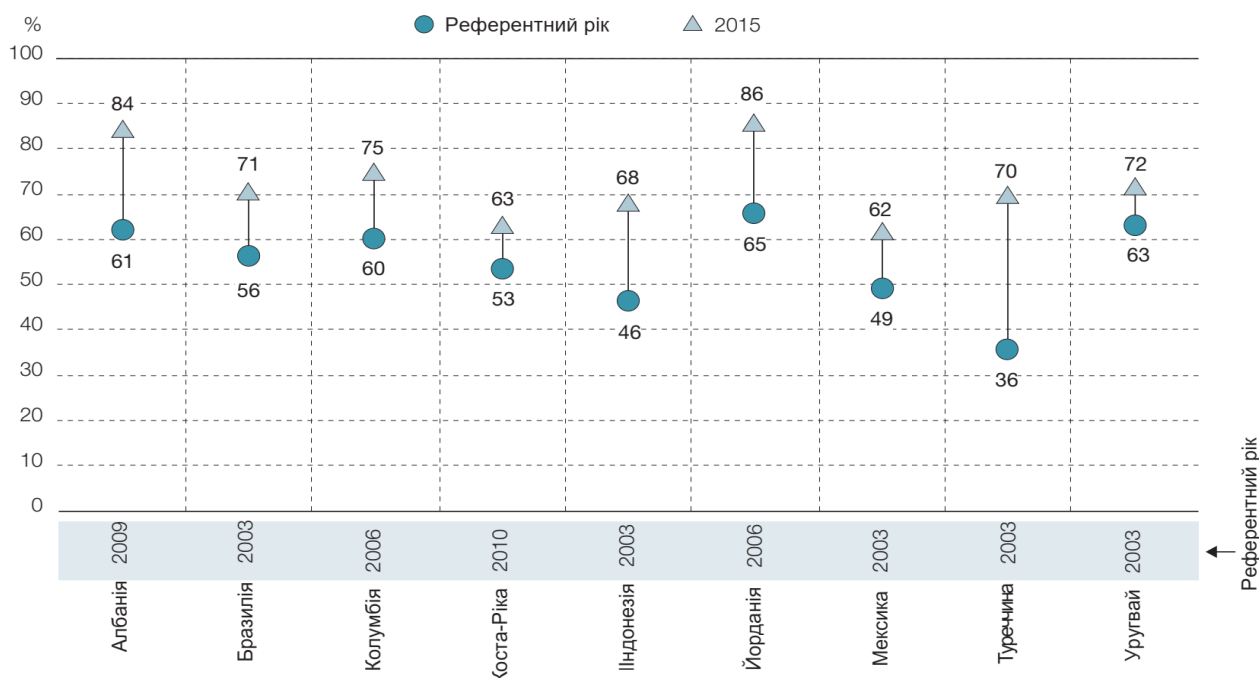
Доступ до освіти значно розширився.

У всьому світі за останні десятиліття охоплення середньою освітою різко зросло. Це також відображено в даних PISA, особливо щодо країн із низьким і середнім рівнем доходу. У період між 2003 р. та 2015 р. до загальної кількості 15-річних, які мають право на участь у PISA, в Індонезії додалося понад 1,1 млн учнів, у Туреччині та Бразилії – понад 400 000 учнів, а в Мексиці – понад 300 000 учнів. У Туреччині та Бразилії за цей самий період загальна кількість 15-річних у країні скоротилася; водночас в Індонезії та Мексиці збільшення охоплення освітою значно випереджало одночасне зростання популяції 15-річних. Як результат, охоплення учнів дослідженням PISA (кількість учнів, отримана шляхом ділення числа тих, хто відповідає вимогам PISA, на загальну кількість 15-річних у країні) значно зросла в усіх чотирьох країнах, а найбільш помітно в Туреччині (з 36% у 2003 році до 70% у 2015 році). Значне збільшення охоплення також спостерігалось в Албанії, Колумбії, Коста-Ріці, Йорданії та Уругваї – усіх країнах, у яких менш ніж двоє з трьох 15-річних підлітків були представлені у вибірках PISA, коли їхня країна вперше брала участь у цьому оцінюванні.

Кілька факторів сприяли зниженню соціальних, економічних чи інституційних бар'єрів, які не давали змоги значній частині 15-річних відвідувати школу. Деякі країни, наприклад Бразилія та Туреччина, підвищили вік, із якого учні можуть полишати обов'язкову освіту, до 15 років; багато країн також запровадили або посилили підтримку сімей із групи ризику (наприклад, у формі умовних або безумовних грошових переказів); і швидкі зміни в економіці та посилення урбанізації, що спостерігаються в цих країнах, також могли відіграти свою роль.

Зміна відсотка 15-річних, які були охоплені PISA

Окремі країни; 2003 рік або перший доступний рік участі до 2015 року

Джерело: ОЕСР, база даних PISA-2015, таблиця I.6.1

Це, безперечно, позитивне розширення можливостей освіти ускладнює інтерпретацію того, як змінилися середні значення в балах в PISA із часом. Дійсно, збільшення охоплення може призвести до недооцінювання реальних покращень, яких досягли системи освіти. Опитування домогосподарств часто показують, що діти з бідних домогосподарств, етнічних меншин або із сільських районів стикаються з більшим ризиком не відвідувати середню школу або не закінчити здобуття середньої освіти. Як правило, оскільки групи населення, які раніше були виключені, отримують доступ до вищих рівнів навчання, більша частка учнів із низькими успіхами буде включена до вибірок PISA.

Можливо це дивно, але розширення доступу до освіти часто супроводжувалося покращенням середніх показників PISA.

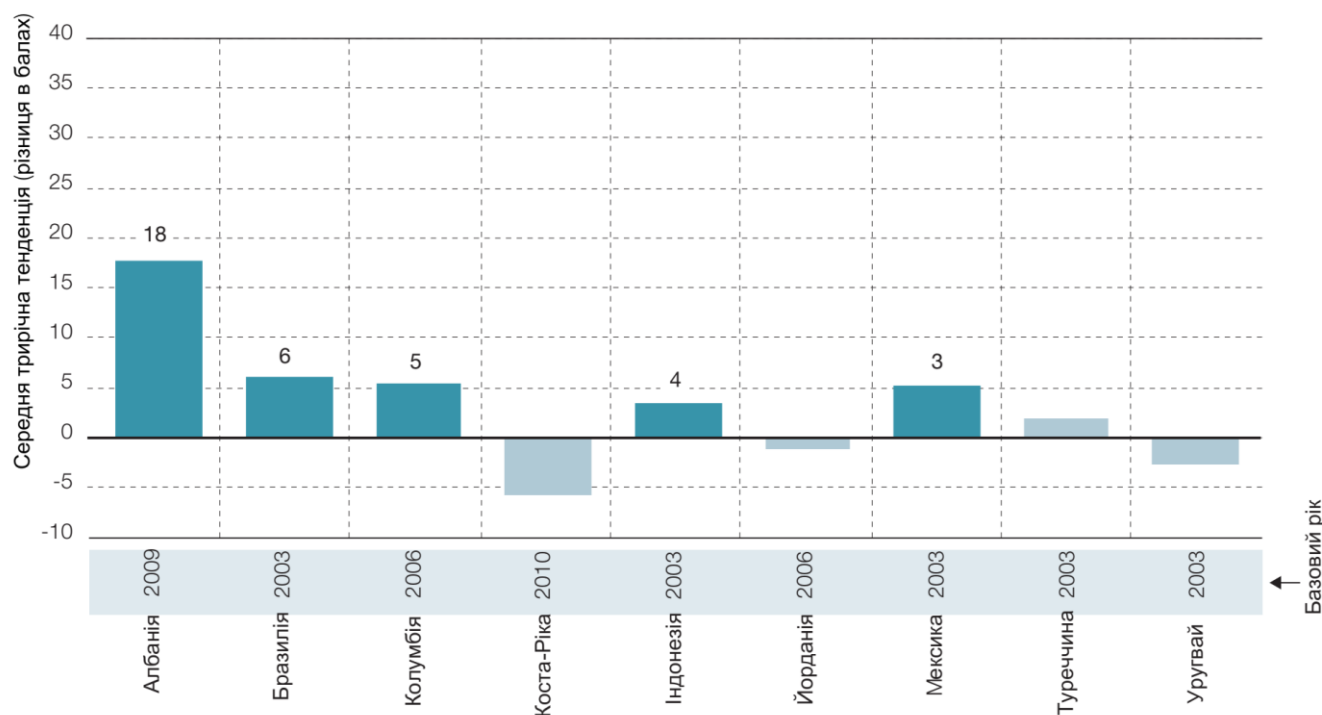
Однак досвід Албанії, Бразилії, Колумбії, Коста-Ріки, Індонезії, Йорданії, Мексики, Туреччини та Уругваю показує, що збільшення доступу до шкільної освіти, загалом, не відбувається за рахунок середньої якості освіти, яку здобувають 15-річні підлітки. Фактично, Албанія та Колумбія значно покращили середню успішність своїх учнів у PISA з усіх трьох основних галузей PISA – природничо-наукових дисциплін, читання та математики – між їхньою першою участю в PISA (2001 рік для Албанії, 2006 – для Колумбії) та 2015 (результати з природничо-наукових дисциплін можна порівняти з результатами, починаючи з 2006 року, результати з математики – починаючи з 2003 року, у кращому випадку). Індонезія, яка є учасником PISA з 2001 року, покращила свої середні результати із читання та математики та підтримувала стабільні тенденції в результатах із природничо-наукових дисциплін протягом усього часу своєї участі в PISA. У Бразилії та Мексиці покращилися середні результати з математики та залишилися стабільними із читання та природничо-наукових дисциплін; а середні показники Туреччини та Уругваю у 2015 році залишилися близькими до показників 2003 року, коли ці країни брали участь у PISA вперше. Лише в Коста-Ріці та Йорданії спостерігалася значне зниження середніх показників успішності порівняно з попередньою участю в PISA, і лише з одного предмета; у Коста-Ріці успішність із читання знизилася між 2010 і 2015 роками, а в Йорданії кількість балів з природничо-наукових дисциплін знизилася між 2006 і 2015 роками.

І в усіх країнах, крім двох (Коста-Ріки та Уругваю), спостерігається покращення рівня володіння математикою, досягнутого 15-річними, які входять до верхньої чверті. Розглядаючи популяцію, що становить 25% вікової групи та складається лише з найкращих учнів країни, можна відстежити темп зміни успішності в PISA для вибірки 15-річних, на який майже не впливають зміни в кількості охоплення за певний період. Цей аналіз показує, що мінімальні показники в балах, які спостерігалися серед цих 25% найуспішнішої молоді, швидко зросли (більш ніж на 20 балів за трирічний період) в Албанії й Туреччині, а також приблизно на 10 балів за трирічний період в Бразилії, Колумбії, Індонезії та Мексиці.

Вони також збільшилися приблизно на чотири пункти за трирічний період у Йорданії. Це свідчить про те, що коли більше дітей із поганими передумовами для навчання отримують доступ до освіти вперше, інші учні також можуть отримати вигоду від цього.

Лінійна тенденція середніх показників із математики

Окремі країни; 2003 рік або перший доступний рік участі до 2015 року

Примітки. Статистично істотні тенденції відображаються темнішим тоном.

Середня трирічна тенденція – це середній темп змін за трирічний період між першим доступним роком участі певної країни в PISA та PISA-2015.

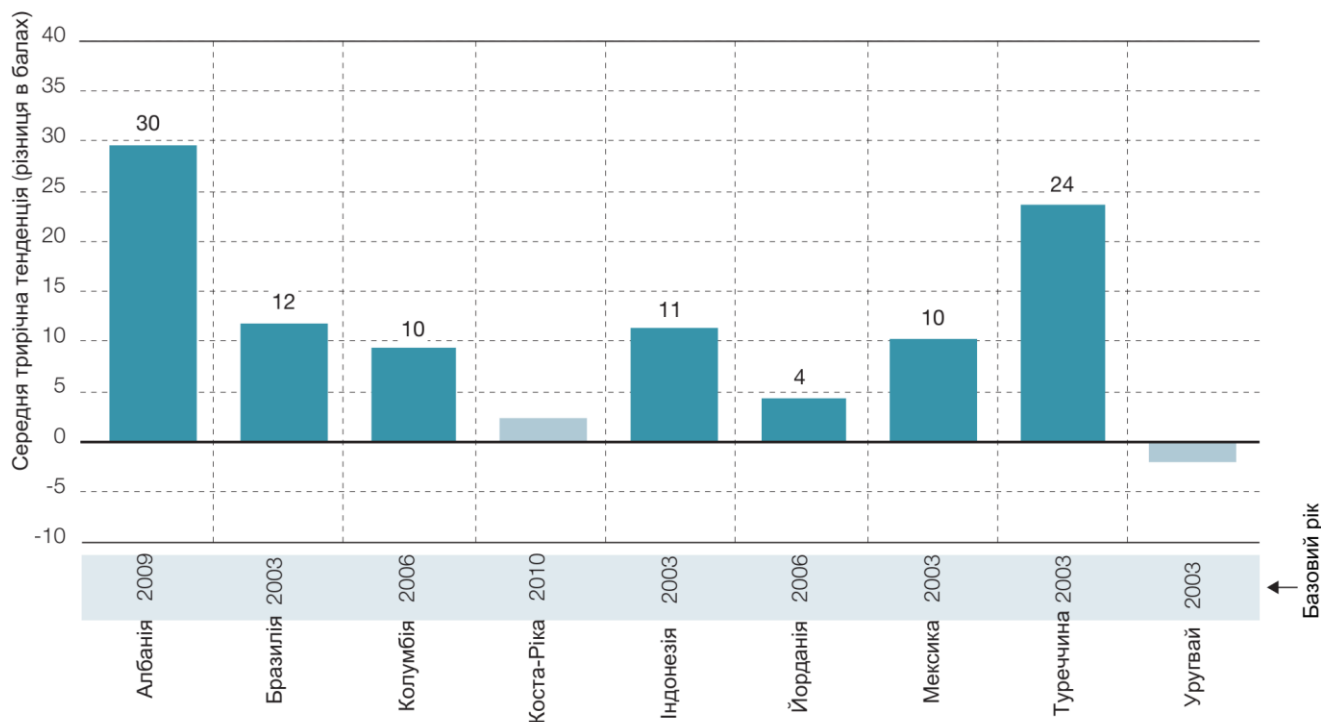
Джерело: OECD, база даних PISA-2015, таблиця I.5.4a.

Незважаючи на ці позитивні результати, досягнення цілі повного охоплення початковою та базовою середньою освітою ще далеке від реальності в усьому світі. За даними ЮНЕСКО, у 2014 році 34% дітей молодшого шкільного віку в країнах Африки на південь від Сахари і 20% у Південній і Західній Азії не відвідували школу. У PISA-2015 відносно вузьке охоплення спостерігалось у В'єтнамі (49%), Мексиці (62%), Коста-Ріці (63%) та адміністративних одиницях Пекін-Шанхай-Цзянсу-Гуандун (Китай) (64%). Більше країн із низьким і середнім рівнем доходу вже беруть участь у PISA в рамках ініціативи «PISA для розвитку» (PISA for Development), збір даних якої, що відбувався у 2017-18 роках, включає пілотний проєкт з оцінювання навичок дітей позашкільного віку.

Лінійна тенденція мінімальної кількості балів із математики, якої досягли щонайменше 25% п'ятнадцятирічних

Окремі країни; 2003 рік або перший доступний рік участі до 2015 року

Примітки. Статистично істотні тенденції відображаються темнішим тоном.

Середня трирічна тенденція – це середній темп змін за трирічний період між першим доступним роком участі певної країни в PISA та PISA-2015.

Джерело: ОЕСР, база даних PISA-2015, таблиці I.5.4d.

Узагальнення

Зарахування всіх 15-річних до закладів загальної середньої освіти – це перший крок до побудови системи інклюзивної освіти; але довше навчання в школі не гарантує, що кожен учень навчиться. Проте тенденції, що спостерігаються в PISA, показують, що більша інклюзія та краща якість можуть іти пліч-о-пліч у країнах із низьким і середнім рівнем доходу, коли оцінюється якість навчання. Усуваючи перешкоди для навчання в школі, країни також можуть допомогти кожному учню набути необхідних навичок, які потрібні, щоб досягати успіху в сучасних економіках, які потребують усе більше знань.

За більш детальною інформацією

звертайтеся до: Франческо Аввізаті (Francesco.Avisati@oecd.org)

Ознайомтеся з: PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education, PISA, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264266490-en>.

PISA for Development www.oecd.org/pisa/aboutpisa/pisafordevelopment.htm.

Spaull, N. (2017), "Who makes it into PISA? Understanding the impact of PISA sample eligibility using Turkey as a case study (PISA 2003 – PISA 2012)", OECD Education Working Papers, No. 154, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/41d175fc-en>.

Читайте далі: Що (не) роблять справедливі шкільні системи?

Це дослідження опубліковано під відповідальність Генерального секретаря ОЕСР. Висловлені тут погляди та наведені аргументи не обов'язково відображають офіційну позицію країн-членів ОЕСР.

Цей документ, а також будь-які карти та дані, включені до цього документа, не зачіпають статусу або суверенітету будь-якої території, розмежування міжнародних кордонів та назви будь-якої території, міста чи місцевості. Статистичні дані щодо Ізраїлю зібрані відповідними органами Ізраїлю. Відповідальність за ці дані лежить на відповідних органах. Використання цих даних ОЕСР не зачіпає статусу Голанських висот, Східного Єрусалиму та ізраїльських поселень на Західному березі за умовами міжнародного права.

Переклад: ШПАК Ю.О., методистка відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти.

Науковий супровід і редагування: ВАКУЛЕНКО Т.С., заступник директора Українського центру оцінювання якості освіти, національний координатор PISA в Україні; ТЕРЕЩЕНКО В.М., начальник відділу досліджень та аналітики Українського центру оцінювання якості освіти.

